

Το νόημα των ταραχών στη Βρετανία

Του Σλάβοι Ζίτσεκ

Αν και οι ταραχές στο Ηνωμένο Βασίλειο προκλήθηκαν από τον ύποπτο πυροβολισμό του Μαρκ Ντάγκαν, όλοι συμφωνούν ότι εκφράζουν μια βαθύτερη αναταραχή – αλλά τι είδους; Όπως και στους πυρπολημούς αυτοκινητών στα παρισινά προάστια το 2005, οι ταραχές του Ηνωμένου Βασιλείου δεν είχαν κανένα μήνυμα να παραδώσουν. (Υπάρχει σαφής αντίθεση με τις μαζικές διαδηλώσεις των φοιτητών του Νοέμβριο του 2010, οι οποίες στράφηκαν επίσης στη βία. Οι φοιτητές έκαναν σαφές ότι απέρριπταν τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση). Γι' αυτό και είναι δύσκολο να αντιληφθούμε τους ταραχές με μαρξιστικούς όρους, ως μια στιγμή της ανάδυσης του επαναστατικού υποκειμένου. Ταιριάζουν πολύ καλύτερα στην εγγεληνική έννοια του «όχλου», εκείνων που βρίσκονται εκτός οργανωμένου κοινωνικού χώρου, που μπορούν να εκφράσουν τη δυσαρέσκεία τους μόνο μέσα από «παράλογα» ξεσπάσματα κατατροφοφικής βίας – αυτό που ο Χέγκελ αποκαλούσε «αφηρημένη αρνητικότητα» (...)

Μας έλεγαν ότι η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις αρχές της δεκαετίας του 1990 σήμανε το τέλος της ιδεολογίας: η περίοδος των μεγάλων ιδεολογικών σχεδίων που έφταναν στο αποκορύφωμά τους με ολοκληρωτική καταστροφή, είχε παρέλθει. Είχαμε εισέλθει σε μια νέα εποχή ορθολογικής, πραγματιστικής πολιτικής.

Εάν ο κοινός τόπος ότι ζούμε σε μια μετά-ιδεολογική εποχή αληθεύει υπό οποιαδήποτε έννοια, μπορούμε να το δούμε σε αυτό το πρόσφατο ξεσπάσμα βίας. Ήταν μια διαμαρτυρία μηδενικού βαθμού, μια βίαιη δράση που δεν απαιτούσε τίποτα. Στην απεγνωσμένη προσπάθειά τους να βρουν νόημα στις ταραχές, οι κοινωνιολόγοι και οι συντάκτες συσκοτίσαν το αίτημα που παρουσιάστηκε στις ταραχές.

Οι διαδηλωτές, αν και μη προνομιούχοι και ντε φάκτο κοινωνικά αποκλεισμένοι, δε ζούσαν στα όρια της λιμοκτονίας. Άνθρωποι με πολύ χειρότερα υλικούς περιορισμούς, μην πούμε για τις συνθήκες φυσικής και ιδεολογικής καταπίεσης, ήταν σε θέση να οργανωθούν σχηματίζοντας πολιτικές δυνάμεις με σαφές πρόγραμμα.

Το γεγονός ότι οι ταραχές δεν έχουν πρόγραμμα, είναι από μόνο του κάτι που πρέπει να ερμηνευτεί: μας λέει πολλά για την ιδεολογικοπολιτική δυσχερία μας και για το είδος της κοινωνίας που ζούμε, μια κοινωνία που εξυμνεί την επιλογή, αλλά στην οποία η μόνη διαθέσιμη εναλλακτική επιλογή απέναντι στην επιβεβλημένη δημοκρατική συναίνεση είναι η τυφλή υστερικές πράξεις. Η αντίθεση με το σύστημα δεν μπορεί πλέον να πάρει τη μορφή μιας ρεαλιστικής εναλλακτικής λύσης, ή έστω ενός ουτοπικού σχεδίου, αλλά μονάχα να λάβει τη μορφή ενός ξεσπάσματος χωρίς νόημα. Ποιο το νόημα της εξυμνουμένης ελευθερίας μας στην επιλογή, όταν η μόνη επιλογή είναι μεταξύ της τήρησης των νόμων και της (αυτο)καταστροφικής βίας;

Βία ή αλήθεια χωρίς νόημα

Ο Αλέν Μπαντιού έχει υποστηρίξει ότι ζούμε σε έναν κοινωνικό χώρο που βιώνεται ολοένα και περισσότερο σαν «ά-κοσμος»: σε έναν τέτοιο χώρο, η μόνη μορφή που μπορεί να πάρει η διαμαρτυρία, είναι η βία άνευ νοήματος. Ίσως αυτός είναι ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους του καπιταλισμού: αν και χάρη στο γεγονός ότι είναι παγκόσμιος, περικλείει όλο το κόσμο, διατηρεί έναν «ά-κοσμο» ιδεολογικό αστερισμό, στον οποίο οι άνθρωποι στερούνται τους τρόπους εντοπισμού νοήματος. Το θεμελιώδες δίδημα της παγκοσμιοποίησης είναι ότι ο καπιταλισμός μπορεί να ταυριάζει σε όλους τους πολιτισμούς, από τους χριστιανούς μέχρι τους ινδουιστές και τους βουδιστές, από τη Δύση μέχρι την Ανατολή. Δεν υ-

πάρχει παγκόσμια «καπιταλιστική κοσμοθεωρία», ούτε καθαυτό «καπιταλιστικός πολιτισμός». Η παγκόσμια διάσταση του καπιταλισμού αντιπροσωπεύει την αλήθεια δίχως νόημα.

Το πρώτο συμπέρασμα που πρέπει να βγάλουμε από τις ταραχές, συνεπώς, είναι ότι και οι συντηρητικές και οι φιλελεύθερες αντιδράσεις στην αναταραχή είναι ανεπαρκείς. Η συντηρητική αντίδραση ήταν αναμενόμενη: δεν υπάρχει καμιά δικαιολογία για τέτοιο βανδαλισμό: οφείλει κανείς να χρησιμοποιήσει όλα τα απαραίτητα μέσα για την επαναφορά της τάξης: για να αποτραπούν επιπλέον εκρήξεις αυτού του είδους, δεν χρειαζόμαστε περισσότερη ανοχή και κοινωνική βοήθεια, αλλά περισσότερη πειθαρχία, σκληρή δουλειά και αίσθηση υπευθυνότητας.

Το λάθος αυτής της προσέγγισης δεν είναι μόνο ότι αγνοεί την απελπιστική κοινωνική κατάσταση που ωθεί τους νέους σε βίαια ξεσπάσματα, αλλά, ίσως πιο σημαντικό, αγνοεί ότι σε αυτά τα ξεσπάσματα αντηχούν οι κρυφές προκειμένες της ίδιας της συντηρητικής ιδεολογίας. Όταν τη δεκαετία του 1990 οι Συντηρητικοί λάνθασαν την καμπάνια «επιστροφή στα βασικά», το αισχρό της συμπλήρωμα αποκαλύφθηκε από τον Νόρμαν Τέμπιτ: «Ο άνθρωπος δεν είναι απλά ένα κοινωνικό ζώο αλλά και ένα ζώο με μαρκαρισμένη περιοχή. Πρέπει να αποτελέσει μέρος της ατζέντας μας η ικανοποίηση εκείνων των βασικών ενστίκτων του πρωτόγονου φυλετισμού και του εδαφικού τοπικισμού (...)

Οι βαθύτερες αιτίες

Εν τω μεταξύ, οι αριστεροί φιλελεύθεροι, ακόμη λιγότερο αναπάντεχα, κόλλησαν στο mantra* τους για κοινωνικά προγράμματα και πρωτοβουλίες για την ένταξη, η παραμέληση των οποίων έχει στερηθεί από τους μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς τις οικονομικές και κοινωνικές προοπτικές τους: τα βίαια ξεσπάσματα είναι το μόνο μέσο που έχουν για να εκφράσουν τη δυσαρέσκεία τους.

Αντί να παραδινόμαστε σε φαντασίωση εκδίκησης, θα έπρεπε να κάνουμε μια προσπάθεια να καταλάβουμε τις βαθύτερες αιτίες των ξεσπάσμάτων. Μπορούμε καν να φανταστούμε τι σημαίνει να είσαι νέος σε μια φτωχή, φυλετικά μικτή περιοχή, ύποπτος εκ των προτέρων, με την αστυνομία να σε παρενοχλεί, όχι μονάχα μη ασχολούμενος αλλά συχνά μη απασχολήσιμος, δίχως ελπίδα ή μέλλον. Συνεπάγεται ότι οι συνθήκες στις οποίες βρίσκονται αυτοί οι άνθρωποι κάνουν αναπόφευκτο το ότι θα το ρίξουν στους δρόμους. Το πρόβλημα αυτής της προσέγγισης, όμως, είναι ότι παραθέτει μόνο τις αντικειμενικές συνθήκες που οδηγούν στις ταραχές. Όταν κάνει κανείς ταραχές, κάνει μια υποκειμενική δήλωση, υπόρρητα, για να δηλώσει πώς σχετίζεται με τις αντικειμενικές συνθήκες στις οποίες βρίσκεται (...)

Κοινωνία εναντίον κοινωνίας

Δεν έχει νόημα να προβληματιζόμαστε ποια από τις δύο αντιδράσεις, η συντηρητική ή η φιλελεύθερη, είναι η χειρότερη: όπως θα το έβετε ο Στάλιν, είναι και οι δύο χειρότερες, και αυτό περιλαμβάνει την προειδοποίηση αμφότερων πως ο πραγματικός κίνδυνος από αυτά τα ξεσπάσματα έγκειται στην αναμενόμενη ρατσιστική αντίδραση της «οίσιμηλης πλειοψηφίας». Μια από τις μορφές που πήρε αυτή η αντίδραση ήταν η «πρωτόγονη φυλετική» δραστηριότητα των τοπικών (τουρκικών, караϊβικών, Σιχ) κοινοτήτων, οι οποίες οργάνωσαν γρήγορα τις δικές τους μονάδες περιφρούρησης για να προστατεύσουν τις περιουσίες τους. Οι καταστασιατάρχες είναι μικροαστοί που υπερασπίζονται την ιδιοκτησία απέναντι σε μια γνήσια, αν και βίαιη, διαμαρτυρία κατά του συστήματος; Ή εκπροσωπούν την εργατική τάξη αντιπαλεύοντας τις δυνάμεις της κοι-

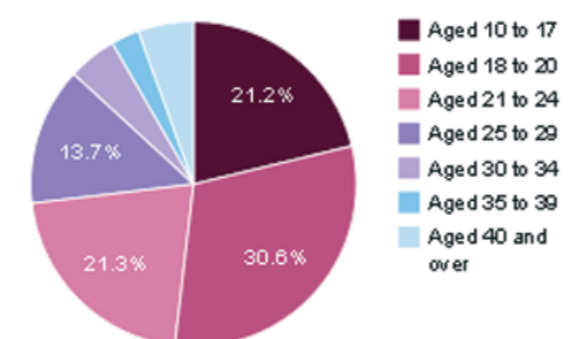
νωνικής αποσύνθεσης; Κι εδώ επίσης κανείς θα έπρεπε να απορρίψει τις απαιτήσεις να επιλέξει πλευρά. Η αλήθεια είναι πως η διαμάχη ήταν ανάμεσα σε δύο πόλους των μη προνομιούχων: εκείνων που έχουν πετύχει να λειτουργούν εντός του συστήματος, εναντίον εκείνων που είναι πάρα πολύ αγανακτισμένοι για να συνεχίσουν να προσπαθούν.

Ο Ζίγγουιντ Μπόουμαν χαρακτήρισε τις ταραχές πράξεις «ελαττωματικών και ακατάλληλων καταναλωτών»: πάνω απ' όλα, ήταν εκδήλωση μιας καταναλωτικής επιθυμίας πραγματοποιμένης βίαια αφού δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με «ορθό» τρόπο – με ψώνια. Ως εκ τούτου, περιέχουν επίσης μια στιγμή γνήσιας διαμαρτυρίας, με τη μορφή μιας ειρωνικής απάντησης στην καπιταλιστική ιδεολογία: «Μας καλείτε να καταναλώσουμε, ενώ ταυτόχρονα μας στερείτε τα μέσα να το κάνουμε ορθά – έτσι εδώ το κάνουμε με τον μόνο τρόπο που μπορούμε!» Οι ταραχές είναι ένα παράδειγμα της υλικής δύναμης της ιδεολογίας – αυτά, μάλλον, όσον αφορά την «μετα-ιδεολογική κοινωνία».

Από μια επαναστατική οπτική γωνία, το πρόβλημα με τις ταραχές δεν είναι η βία ως τέτοια, αλλά το γεγονός ότι η βία δεν είναι αληθινή αυτο-επιβεβαίωση. Είναι ανίκανη οργή και απελπισία μεταμφιεσμένες σε επιδειξη δύναμης: είναι φθόνος μασκαρεμένος σε θριαμβευτικό καρναβάλι.

Οι ταραχές πρέπει να τοποθετηθούν σε σχέση με ένα άλλο είδος βίας που η σημερινή φιλελεύθερη πλειοψηφία αντιλαμβάνεται ως απειλή για τον τρόπο ζωής μας: τις τρομοκρατικές επιθέσεις και τις βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας. Και στις δύο περιπτώσεις, η βία και η αντιβία μπλέκονται σε ένα φαύλο κύκλο γεννώντας η κάθε μία τις δυνάμεις που προσπαθεί να καταπολεμήσει. Και στις δύο περιπτώσεις, έχουμε να κάνουμε με τυφλά περάσματα στην πράξη, στα οποία η βία είναι η υπόρρητη παραδοχή της ανικανότητας. Η διαφορά είναι ότι, σε αντίθεση με τις ταραχές στη Μεγάλη Βρετανία ή στο Παρίσι, οι τρομο-

Ages of those in court

Η ηλικία των συλληφθέντων για τις ταραχές στο Λονδίνο.

κρατικές επιθέσεις διενεργούνται στην υπηρεσία του απόλυτου Νοήματος που παρέχει η θρησκεία.

Ξεσπάσματα και εξεγέρσεις

Όμως, οι Αραβικές Εξεγέρσεις δεν ήταν μια συλλογική πράξη αντίστασης, που απέφυγε την ψεύτικη εναλλακτική της αυτοκαταστροφικής βίας και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού; Δυστυχώς, το αιγυπτιακό καλοκαίρι του 2011 θα μνημονεύεται σαν σημάδι του τέλους της επανάστασης, η περίοδος στην οποία καταπνίχθηκε το χειραφετητικό δυναμικό της. Οι νεκροθάφτες της είναι ο στρατός και οι Ισλαμιστές. Το περί-

γραμμα της συμφωνίας μεταξύ στρατού (που είναι ο στρατός του Μουμπάρακ) και Ισλαμιστών (που είχαν περιθωριοποιηθεί τους πρώτους μήνες του ξεσηκωμού αλλά τώρα κερδίζουν έδαφος) ξεκαθαρίζει όλο και περισσότερο: οι Ισλαμιστές θα ανεχθούν τα υλικά προνόμια του στρατού και ως αντάλλαγμα θα διασφαλίσουν την ιδεολογική ηγεμονία. Οι χαμένοι θα είναι οι φιλοδυτικοί φιλελεύθεροι, πολύ αδύναμοι – παρά τη χρηματοδότηση της CIA που λαμβάνουν – για να «προωθήσουν τη δημοκρατία», καθώς και οι πραγματικοί φορείς των συμβάντων της άνοιξης, η αναδυόμενη κοσμική αριστερά, που προσπαθεί να στηρίξει ένα δίκτυο οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, από σωματεία μέχρι φεμινιστές. Η γοργή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης αργά ή γρήγορα θα φέρει τους φτωχούς, που ήταν κατά κόρον απόντες από τις διαδηλώσεις της άνοιξης, στους δρόμους. Θα υπάρξει μάλλον μια νέα έκρηξη, και το δύσκολο ερώτημα για τα πολιτικά υποκείμενα της Αιγύπτου είναι ποιος θα πετύχει να κατευθύνει την οργή των φτωχών. Ποιος θα τη μεταφράσει σε πολιτικό πρόγραμμα: η νέα κοσμική αριστερά ή οι Ισλαμιστές; (...)

Θα πρέπει να αποψύγουμε και τον πειρασμό του ναρκισσισμού της χαμένης υπόθεσης: είναι πάρα πολύ εύκολο να θαυμάζεις την υψηλή ομορφιά των καταδικασμένων σε αποτυχία εξεγέρσεων. Η σημερινή αριστερά αντιμετωπίζει το πρόβλημα της «καθορισμένης άρνησης»: ποιά νέα τάξη θα πρέπει να αντικαταστήσει την παλιά μετά την εξέγερση, όταν ο υψηλός ενθουσιασμός της πρώτης στιγμής έχει τελειώσει; Σε αυτό το πλαίσιο, το μανιφέστο των Ισπανών indignados [αγανακτισμένων], που εκδόθηκε μετά τις διαδηλώσεις τους το Μάιο, είναι αποκαλυπτικό. Το πρώτο πράγμα που χτυπά στο μάτι είναι ο στοχευμένα απολιτικός τόνος (...) Απορρίπτοντας τη βία, ζητούν μια «ηθική επανάσταση. Αντί να το-

ποθετούνται τα χρήματα πάνω από τους ανθρώπους, να τοποθετηθούν εκ νέου στην υπηρεσία τους. Είμαστε άνθρωποι, όχι προϊόντα. Δεν είμαι προϊόν αυτού που αγοράζω, του λόγου που το αγοράζω και του από ποιόν το αγοράζω». Ποιοι θα είναι οι φορείς αυτής της επανάστασης; Οι indignados έχουν απορρίψει το σύνολο της πολιτικής τάξης, δεξιά και αριστερά, ως διεφθαρμένη και ελεγχόμενη από τη δόξα για εξουσία, παρόλ' αυτά το μανιφέστο τους αποτελείται από μια σειρά αιτημάτων που απευθύνεται σε –ποιόν; Όχι στους ίδιους τους ανθρώπους: οι indignados δεν υποστηρίζουν (μέχρι στιγμής) ότι κανένας άλλος δεν θα το κάνει για αυτούς, ότι οι ίδιοι πρέπει να γίνουν η αλλαγή που θέλουν να δουν. Και αυτή είναι η θανάσιμη αδυναμία των πρόσφατων διαμαρτυριών: εκφράζουν μια αυθεντική οργή που δεν είναι σε θέση να μεταμορφωθεί σε ένα θετικό πρόγραμμα κοινωνικοπολιτικής αλλαγής. Εκφράζουν ένα πνεύμα εξέγερσης χωρίς επανάσταση (...)

Είναι ένα κίνημα που έχει ως στόχο να ασκήσει πίεση στα πολιτικά κόμματα. Αυτό σαφώς δεν είναι αρκετό για να επιβάλει μια αναδιοργάνωση της κοινωνικής ζωής. Για κάτι τέτοιο χρειάζεται ένα ισχυρό σώμα που είναι σε θέση να καταλήξει σε γρήγορες αποφάσεις και να τις υλοποιήσει με όλη την απαραίτητη σκληρότητα.

Σημειώσεις των μεταφραστών: η φράση στα πολιτικά κόμματα. Αυτό σαφώς δεν είναι αρκετό για να επιβάλει μια αναδιοργάνωση της κοινωνικής ζωής. Για κάτι τέτοιο χρειάζεται ένα ισχυρό σώμα που είναι σε θέση να καταλήξει σε γρήγορες αποφάσεις και να τις υλοποιήσει με όλη την απαραίτητη σκληρότητα.

** repressive desublimation: αλλού έχει μεταφραστεί και ως «καταπεστική απομεταρσίωση»

Μετάφραση: Κωνσταντίνος Σ., Θάνος Ανδρίτσος
Από το London Preview of Books (19/8)

Μερικές παρατηρήσεις στην ανάλυση του Ζίτσεκ

Του Αλί Αλιζαντέχ*

Αν λάβουμε υπόψη την ανάλυση του Ζίτσεκ για τις ταραχές στα παρισινά προάστια το 2005, που τις ερμήνευσε ως πράξη Μνησικακίας, η ακραία ιστορική φτώχεια της πρόσφατης ανάλυσής του για τις ταραχές στο Λονδίνο δεν αποτελεί έκπληξη. Αλλά αυτό που κάνει απαραίτητη μια απάντηση, είναι ο απασιόδοξος τόνος στην αποτυχημένη προσπάθειά του να τοποθετήσει τις ταραχές στο σύνολο των παγκόσμιων αγώνων σήμερα. Θα αναφέρω στα γρήγορα μερικά σημεία.

Και ο Ζίτσεκ πέφτει στον κυρίαρχο φετιχισμό του «νέου», αλλά με έναν αντίστροφο τρόπο (χωρίς να τον υμνεί) αγνοώντας εντελώς το ιστορικό υπόβαθρο του φαινομένου της εξέγερσης ως ένα συχνά επαναλαμβανόμενο χαρακτηριστικό του καπιταλισμού, όταν οι οικονομικές κρίσεις και η ανεργία συνδυάζονται με την απουσία οργανώσεων της εργατικής τάξης ή την έλλειψη νομιμοποίησής τους (είτε αυτό αφορά τα διάφορα είδη κόμματα της ρεφορμιστικής αριστεράς είτε τα συνδικάτα). Ως εκ τούτου, παρακάμπτει τα παραδείγματα των ταραχών στο Λονδίνο τη δεκαετία του 1880, το 1912-13, το 1931-32 και το 1981, οι οποίες παρουσιάζουν πολλά από τα χαρακτηριστικά των τωρινών ταραχών και, ως εκ τούτου, βραχυκυκλώνει (για να χρησιμοποιήσουμε το δικό του αγαπημένο όρο) τον εγγεληνικό όχλο της προκαπιταλιστικής εποχής με τη νεολαία του Ηνωμένου Βασιλείου της λεγόμενης μεταϊδεολογικής εποχής. Ορθά, ωστόσο, διαπιστώνει ότι ο ταραξίας δεν είναι η νέα πρωτοπορία και οι ταραχές δεν είναι τόπος του νέου υποκειμένου. Μια κριτική που ταυριάζει αρκετά στο αφιρταλαντευόμενο φερτ του Ζίτσεκ (και των προηγούμενων λακανικών συντρόφων του, όπως του Λακλάου) με μια εκδοχή επαναφοράς του όχλου ως πρωτοπορία που μπορεί να βρεθεί στις παρακουπόλειες ή τις φαβέλες.

Ο Ζίτσεκ ορθά διαγιγνώσκει ένα μοτίβο εξέγερσης χωρίς επανάσταση και ένα εμπόδιο στο πέρασμα από την πρώτη στη δεύτερη, αλλά μόλις

τόρα δίνεται η ευκαιρία αυτό το ίδιο το αδιέξοδο να γίνει κομμάτι της συνειδησης των καταπιεσμένων όλου του κόσμου. Πριν από ένα χρόνο και εν τη απουσία αυτών των εξεγέρσεων που εξαπλώνονται από το Κάιρο μέχρι τη Μαδρίτη, αυτό το αδιέξοδο δεν θα είχε νόημα δεδομένου ότι το πρώτο μέρος του, δηλαδή η εξέγερση, δεν υπήρχε καθόλου.

Το συνολικό επιχείρημα του Ζίτσεκ γύρω από την κριτική της ιδεολογίας δείχνει τα όριά του, καθώς μόνον μια πιο συνεκτική προσπάθεια ανάλυσης του πώς μπορεί να εξελιχθεί η παρουσία κρίση και πόσο βαθιά μπορεί να φθάσει, θα μας δώσει μια ιδέα της δυνατότητας να ξανασυμβούν τέτοιες εξεγέρσεις χωρίς επανάσταση, για να υπάρξει ένα συλλογικό «τι να κάνουμε», ώστε το αδιέξοδο να αντιμετωπιστεί και πιθανώς να το υπερβούμε. Ο Ζίτσεκ έχει αντιληφθεί το βάθος της κρίσης, το οποίο συνοδεύεται από το κύμα της παγκόσμιας αντίστασης, αλλά τα αναλυτικά του εργαλεία είναι ακόμη σχεδιασμένα για μια περίοδο ύφεσης της αντίστασης και ηγεμονίας των παγκόσμιων κεφαλαίων. Η αναφορά του στον Μπαντιού, αν και δεν αποτελεί πρόβλημα καθ'εαυτό, είναι ελαφρώς ομορτυνιστική, καθώς το 2005, σε μια παράμοια κατάσταση, ο Μπαντιού και η Organisation Politique στάθηκαν ξεκάθαρα στο πλευρό των εξεγερμένων του Παρισιού και απέρριψαν κάθε μορφή πολιτισμοκεντρικής ανάλυσης, στην οποία ρέπει ο Ζίτσεκ παρά την κριτική που ασκεί σε κάθε τέτοια πολιτισμική προσέγγιση.

Το σημαντικό στο κείμενο του Ζίτσεκ είναι ότι επιχειρεί να συνφέρει κάθε αφελή εξύμνηση των εξεγέρσεων χωρίς επανάσταση. Αλλά ο Ζίτσεκ για άλλη μια φορά δεν τολμάει να αναφέρει το «νόημα» αυτού του σώματος.

* Ο Αλί Αλιζαντέχ είναι ιρανός κοινωνιολόγος, που ζει στο Λονδίνο κι εργάζεται ως επισκέπτης καθηγητής στο Middlesex University.

Μετάφραση: Θάνος Ανδρίτσος, Κώστας Γούσης